

Veřejná paměť 2: Ohlédnutí za konferencí o kolektivizaci

30.10.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ve dnech 22.-23. října 2025 se v prostorách Národního zemědělského muzea v Praze uskutečnila mezinárodní vědecká konference Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu, kterou společně uspořádal Ústav pro studium totalitních režimů a Národní zemědělské muzeum.

Konferenci zahájil ředitel ÚSTR **Ladislav Kudrna**, který ve svém úvodním projevu prohlásil:

„Z dnešního pohledu představuje násilná kolektivizace zemědělství jeden z nejhlubších civilizačních zlomů moderních českých dějin – šlo o cílený pokus o destrukci tradičního venkova, jeho hodnot a přirozených sociálních vazeb. Lze ji vnímat jako genocidu duchovní i kulturní, která zasáhla nejen hospodářské základy společnosti, ale i psychologii a identitu rolnického stavu. V rámci této konference bychom se měli pokusit zodpovědět otázku, proč právě v bývalém Československu probíhala kolektivizace s tak mimořádnou intenzitou a brutalitou ve srovnání s ostatními zeměmi sovětského bloku. Jsem přesvědčen, že pouze kritická a mezioborová reflexe tohoto období může přispět k hlubšímu pochopení mechanismů totalitní moci a jejich dopadu na společnost. Věřím, že následující jednání nabídne nové pohledy, podněty a interpretace, které rozšíří naše poznání o jednom z nejbolestnějších procesů 20. století a zároveň posílí povědomí o hodnotě svobody, vlastnictví a osobní odpovědnosti jako základních pilířů demokratického státu.“

Dvě desítky příspěvků, čtyřicet odborníků

Hlavním garantem konference byl **Kamil Nedvědický**, 1. náměstek ředitele ÚSTR, který zdůraznil, že kolektivizace byla nejen ekonomickým, ale především společenským a psychologickým zlomem: *„Chtěli jsme ukázat, že kolektivizace nebyla jen hospodářským experimentem, ale mocenským projektem, jehož cílem bylo zlomit soběstačnost a nezávislost venkovského obyvatelstva,“* uvedl Kamil Nedvědický. Na konferenci vystoupilo téměř čtyřicet badatelů z České republiky, Polska, Německa, Slovenska, Gruzie, Litvy a dalších zemí. Jejich příspěvky nabídly široké srovnání metod, průběhu a důsledků kolektivizace napříč sovětským blokem.

Z českých historiků zaujala například Irena Krčilová s referátem *Nucené vystěhování zemědělských rodin z Pelhřimovska v 50. letech 20. století*, který plasticky zachytil konkrétní lidské osudy vystěhovaných rodin. Silný ohlas měl také příspěvek Věry Majerové *Násilná kolektivizace českého a slovenského venkova*, srovnávající dopady režimního nátlaku v obou částech někdejšího Československa. Z mezinárodních vystoupení vynikl zejména prof. Romuald Turkowski z Polska se studií *Osudy rolníků v sovětském bloku v období brutální kolektivizace venkova*, která zasadila československou zkušenost do širšího evropského kontextu.

Třídní rasismus a děti „kulaků“

Kamil Nedvědický osobně přednesl příspěvek *Nezákonný postih dětí „kulaků“ aneb třídní rasismus v praxi*, v němž popsal systematickou diskriminaci potomků perzekvovaných rolníků. *„Děti rolníků označených za ‚kulaky‘ byly často vylučovány ze škol, z učilišť i z domova. Šlo o formu třídního rasismu, který stát legálně kodifikoval a morálně ospravedlňoval. Cílem bylo zlomit celou sociální skupinu, vykořenit její identitu a zničit kontinuitu rodinné tradice,“* uvedl.

„Dějiny kolektivizace nejsou uzavřenou kapitolou.“

Závěrem konference zaznělo, že výzkum kolektivizace musí pokračovat – nejen z pohledu hospodářských dějin, ale také jako studium psychologických a morálních dopadů na venkovskou společnost. „Dějiny kolektivizace nejsou uzavřenou kapitolou. Jsou výstrahou před zneužitím moci a snaze ovládnout jednotlivce prostřednictvím strachu a ideologie. Naším cílem je vrátit hlas těm, kteří byli umlčeni,“ shrnul **Kamil Nedvědický**, odborný garant akce. **Ústav pro studium totalitních režimů** plánuje pokračovat v badatelských projektech věnovaných kolektivizaci, digitalizaci pramenů i pořádání tematických workshopů a edicí dokumentů.

Poděkování partnerům

Ústav pro studium totalitních režimů děkuje Národnímu zemědělskému muzeu za spoluorganizaci a odbornou podporu, stejně jako Asociaci soukromého zemědělství ČR za dlouhodobou spolupráci a péči o uchování historické paměti českého venkova. Díky jejich přispění vznikl prostor pro otevřenou a inspirativní mezinárodní diskusi o jednom z nejbolestnějších témat moderních dějin.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ÚSTR / JÚLIA HOLAŇOVÁ**

Související:

- Celý záznam 1. dne konference Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu na kanálu YouTube ÚSTR
- Celý záznam 2. dne konference Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu na kanálu YouTube ÚSTR

<https://www.ustrcr.cz/verejna-pamet-2-ohlednuti-za-konferenci-o-kolektivizaci>